

”Gör inte
mot andra
det som
du inte vill
att de
ska göra
mot dig”

av STAFFAN ENG

[foto: ANETTE NANTELL/TT]

SÅ RESONERAR

*Magdalena
Ribbing*

OM ETIK OCH ETIKETT.

V

AD SKA MAN GÖRA MED folk som säger rasistiska saker på en bjudning? Artigt tiga eller gå i svaromål, med risk för att förstöra hela tillställningen för de andra gästerna?

– Man måste säga ifrån, även om det är obehagligt. Men det går att göra på olika sätt. Man kan säga: 'Jag har en annan uppfattning, kan vi byta samtalsämne?' Om man tiger så samtycker man, säger Magdalena Ribbing.

Svaret är typiskt för det sätt som etik och etikett blandas i hennes frågespalt om hyfs och stil på Dagens Nyheters hemsida. Uppemot 65 000 brevsvår har det blivit sedan hon började skriva om ämnet i DN för tjugo år sedan.

– Med tiden har frågorna tippat över från att handla om vanlig etikett, som hur man viker servetter, till något annat, som vad man ska göra med sin arbetskamrat som stjälar från förrådet. Säger man till personen och förstör stämningen på arbetsplatsen? Går man till chefen och skvallrar? Skriver man en anonym lapp? Det är inte lätt att svara på.

Det hela började med att Magdalena Ribbing, som då var politisk reporter på DN, skrev en bok om äkta smycken – ett ämne som hon har varit fascinerad av ända sedan tonåren. Boken blev en oväntad försäljningsframgång för det lilla förlaget som gav ut den.

– Då sa de: 'Du som kan något om en så konstig sak som smycken kanske kan något om en annan konstig sak som det inte heller finns någon modern bok om: etikett.' Jag svarade: 'Jag kan, men jag struntar i den.'

Hon tackade ändå ja till uppdraget. Resultatet blev *Etikettboken*, som hon skrev tillsammans med modedesignern och festfixaren Sighsten Herrgård. Den kom ut år 1985 och låg på bokhandlarnas tio i topp-listor i månader, mycket tack vare Sighsten Herrgårds prfinger.

Där kunde det ha tagit stopp. I stället blev Magdalena Ribbing kontaktad av DN:s marknadsavdelning, som hade problem med sina annonsförsäljare: mitt under en representationslunch kunde de lämna kunderna vid bordet för att de hade hittat en kompis i andra änden av lokalen.

Kunde inte hon skriva ett häfte om etikett till dem? Häftet växte till en hel bok, och intresset för den blev så stort att den

”Det är bara några saker som alltid är fel: att vara hänsynslös och ovänlig”

nådde bokmarknaden och sålde i 70 000 exemplar. Efter det fick Magdalena Ribbing en egen frågespalt på DN:s familjesida.

– DN fattade ganska snabbt att det här var intressant och roligt för läsarna. För folk tycker om att få bekräftat att de har rätt eller få veta något de undrar över – det är de två kategorierna som överväger bland mina läsare.

I VÅRAS SAMLADE hon sina synpunkter i *Ribbings etikett*, som systematiskt går igenom hur vi förväntas bete oss från vaggan till graven. Vid det här laget är hon så känd att hennes namn står med i boktiteln. Själv tror hon att det beror på hennes sätt att skriva.

– Jag säger inte: 'Det här är förbjudet.' Jag säger: 'Det här är bakgrunden, detta är praxis, därför kan man göra så här.' Men om man inte vill så är det inte någon katastrof. Det är bara några saker som praktiskt taget alltid är fel: att vara hänsynslös och ovänlig.

Men det finns också personer som blir provocerade av att hon skriver om ämnet, eftersom etikett ofta förknippas med klasstillhörighet och gamla hierarkier. I början hade hon journalistkolleger som tyckte att det var så pinsamt att hon ägnade sig åt "löjligen överklassfasoner" att hon uppfattade det som näst intill mobbning.

Själv menar hon att hon aldrig har gjort skillnad på folk och folk, utan i stället konsekvent uppmanar människor att umgås med alla på precis samma sätt. Det är ett etiskt ställningstagande, som förklarar varför hon tar avstånd från det allt vanligare niandet i serviceyrkena. Hon ☺

MAGDALENA RIBBING
Född: **År 1940 i Stockholm.**
Familj: **Gift sedan 35 år med radiojournalisten Thomas Hempel, som har tre betyg i praktisk filosofi i sin fil kand.**
Yrke: **Journalist på DN från år 1970 till år 2000, föreläsare och författare till 27 böcker i skiftande ämnen.**
Aktuell: **Kom i våras ut med *Ribbings Etikett*, hennes femtonde och hittills mest hel- täckande bok om etikett.**
Oväntat intresse: **Laga mat till gäster.**
Favorittänkare: **Poeten Tomas Tranströmer, vars glasklara metaforer hon tycker är hjälpsamma när man tänker på etiska problem.**

skap från andra för att själv få ha sitt privilegium i fred. För mig har det gällt att berätta så mycket som möjligt för så många som möjligt, för att ge alla den sociala trygghet som jag själv hade den stora förmånen att få från mina föräldrar och min uppväxt.

VAD ÄR DET DÅ för kunskap som hon förmedlar? Själva ordet "etikett" är ursprungligen en benämning från det franska hovet. Men etikett i vid mening handlar enligt Magdalena Ribbing om en underförstådd förväntan om hur möten mellan människor ska gå till, och en sådan förväntan har funnits i alla tider och kulturer.

Hon pekar på det svenska bondesamhället, som hade stenhårda regler för hur man skulle truga tre gånger, låta fruarna ta mat före de ogifta och "hålla sig på sin kant" i det gemensamma grötfatet.

Man kan naturligtvis – som i fallet med niandet – välja att strunta i den sortens regler. Men man kan inte bortse från dem, menar Magdalena Ribbing, eftersom de påverkar hur ens handlingar uppfattas av andra. Ibland får de också konsekvenser för en själv.

– Om du blir kallad till en anställningsintervju på SEB och klär dig i jeans eller shorts för att du tycker att det är bekvämt och kommer fem minuter för sent för att du minsann inte tänker krusa, så får du inte det jobbet. Du har visat din självständighet för dig själv, men du har inte anpassat dig till situationen.

Den som bryter mot etiketten riskerar dessutom att ställa till med förtret för andra. Det är skälet till att Magdalena Ribbing varje år tar strid mot de kortkorta shortsens, som hon menar är olämpliga att bära i stadsmiljöer med trängsel. Hennes tanke

är helt enkelt att kontakt med naken hud är en känslig sak för många och därför måste vara önskvärd från båda håll.

– Attityden hos dem som bär shortsens är: 'Det är min rättighet att ha de kläder jag vill, det spelar ingen roll hur andra uppfattar det.' Den självupptagenheten kan jag inte ändra på, men jag kan i alla fall tala om att en effekt är att andra människor har obehag av den.

I sådana frågor tillämpar hon ett konsekvensetiskt tänkande, som innebär att en handling värderas utifrån dess konsekvenser. Ofta hänvisar hon till den moraliska princip om ömsesidig hänsyn som kallas den gyllene regeln. Hon menar att den utgör grunden för många av de traditionella etikettsreglerna och med små variationer går att återfinna i alla mänskliga samhällen och religioner.

– Basen i mänsklig gemenskap är precis det här: gör inte mot andra det som du inte vill att de ska göra mot dig. Det finns ingen kultur där man säger: var riktigt elak mot andra, så mår du bättre själv. Inte någon som jag har hittat i alla fall.

MEN I DAG tycker hon att det är si och så med efterlevnaden av den gyllene regeln. Nyligen fick hon en mejlfråga om ett middagssällskap där personer i "seniora positioner" insisterade på att dela notan rätt över med fattiga studenter, trots att studenterna hade beställt den billigaste rätten och druckit vatten medan de själva hade kalasat på tre rätter med vin.

– I den situationen sponsrar man som fattig dem som är rika. Jag skrev till slut: "Hur snål får man vara?" Det är oroande för framtiden när folk som har upp nått "seniora positioner" inte fattar det här.

"Det finns ingen kultur där man säger: var riktigt elak mot andra"

Särskilt illa tycker hon att det är i de sociala medierna, där människor kan lida oerhört av att någon annan har lagt ut bilder på dem utan deras godkännande. Hon menar att det är samma obekymrade inställning till andras privatliv som får somliga middagsgäster att utan betänkligheter snoka i sin värds badrumsskåp.

– Integriteten har blivit en bristvara i dag. Numera tycker alla möjliga personer att det är helt självklart att man har rätt till andras privata liv.

HURLÅNGT SKA man då behöva anpassa sig till andra människors förväntningar? Frågan ställdes på sin spets i våras, när den muslimske miljöpartisten Yasri Kahn bröt mot svensk hälsningsetikett genom att lägga handen på hjärtat i stället för att skaka hand med en kvinnlig reporter.

Handlingen uppfattades som kvinnoföraktande och ledde till att Yasri Kahn fick avgå från samtliga politiska uppdrag. Magdalena Ribbing var en av få som trädde fram till hans försvar.

– Han visade inte brist på respekt, utan det var sättet att hälsa enligt hans kultur. Det man ska vara uppmärksam på och hindra från andra kulturer är om kvinnor betraktas som skräm och inte får vara med någonstans, men så uppfattade jag det inte i det här fallet.

Där menar hon snarare att

det finns konsekvensetiska skäl att förändra människornas förväntningar. För hon tycker att bristen på tolerans är en av den svenska kulturens sämsta sidor: att vi är så ointresserade av att förstå det som är annorlunda och kräver att allt genast ska anpassas till hur vi vill ha det. På sikt hoppas hon att det kommer att förändras av immigrationen.

– Det kommer inte längre att uppfattas som märkvärdigt att någon bär slöja eller talar en annan svenska än den som majoriteten i Sverige har vuxit upp med. Vi kommer att hamna i samma smältdegel som andra stora invandrarnationer, och jag tror att alla får glädje av det.

Ibland får hon frågor om vad man ska göra med kolleger av utländskt ursprung som äter med fingrarna i lunchrummet. Då brukar hon påpeka att det inte alls behöver vara slabbigt att äta med fingrarna, bara för att vi inte är vana vid det.

Det händer också att hon får frågor om homosexuella av typen: "Vi har en fin middag och har bjudit ett homosexuellt par. Hur ska vi placera dem? Som man eller kvinna?"

– Då har jag tänkt: 'Hur fånig får man vara?' Så har jag svarat: 'Om det inte ska förekomma någon sexuell aktivitet under middagen så förstår jag inte hur det över huvud taget är en fråga.'

Den inställningen har gjort henne populär i hbtq-rörelsen, som bjöd in henne till Pridefestivalen i Stockholm som invigningstalare 2010. I somras bestämde hon sig dessutom för att delta i Prideparaden på sin födelsedag. Det uppmärksammades av Mark Levensgood på Facebook, vilket gjorde att hon fick massor av grattismedl.

– Det var ett bra sätt att fira födelsedagen på. ☺

Staffan Eng är frilansjournalist.

ETIK OCH ETIKETT
Etik eller moralfilosofi är en filosofisk reflektion över moralen. Ordet kommer från grekiskans *ethos*, som betyder 'seder'.

Etikett brukar beskrivas som en uppförandekod i en viss grupp, klass eller ett visst samhälle. Ordet kommer från franskans *estiquer*, som betyder 'sticka; sätta fast' och är släkt med engelskans *ticket*. Upphovet lär ha varit att Ludvig XIV lät sätta upp små kort för att hindra hovfolket att beträda gräsmattan. Etikett kan ju också på svenska betyda 'lapp med påskrift'.

menar att det ger uttryck för ett uppifrån och nedåt-perspektiv: medan titulerade patronen, medan patronen niade pigan.

I början råkade hon också ut för en del personer som ogillade att hon spred kunskap om etikettsreglerna till den breda allmänheten. Sedan dess har det varit en av hennes viktigaste drivkrafter att få bort skrankorna mellan dem som tror att de är "fina" och dem som inte gör det, så att ingen längre ska behöva vara rädd för att göra bort sig i formella sammanhang.

– Där fanns något som jag blev väldigt upprörd över: att man skulle undanhålla viss kun-